

BIBLIOGRAPHY

- AERTS, E. "Metal loss in the Monetary Circulation of the Southern Low Countries (Fifteenth-Eighteenth Centuries). Sources and Methods" in: E. Aerts, B. Henau, P. Janssens and R. van Uytven, ed. *Studia Historica Œconomica*. Leuven, 1993.
- ALGRA, N.E. "De Nijlandseed". *Us Wurk*, 13/1, (1964), 1-4.
- ALGRA, N.E. "Het register 'Oistvriesland'". *Us Wurk*, 14 (1965) 25-42.
- ALGRA, N.E. "De datearring fan it Skeltarjocht". *It Beaken*, 53/1 (1991) 1-33.
- ALGRA, N.E. *Zeventien keuren en vierentwintig landrechten*. Doorn, 1992.
- ALGRA, N.E. "Heck's 'Altfriesische Gerichtsverfassung' honderd jaar". *It Beaken*, 56/1 (1994) 24-54.
- ALGRA, N.E. "Een datering van het 'jong' Schoutenrecht". *It Beaken*, 59/2 (1997) 57-81.
- ALGRA, N.E. "Rechtshistorische aspecten van het Landrecht der Vriesne" in: Ph. Breuker, ed. *Landrecht der Vriesne*. Leeuwarden, 1996.
- ALGRA, N.E. "The Relation between Frisia and the Empire from 800-1500 in the Light of the Eighth of the Seventeen Statutes" in R.H. Brenner Jr, Th.S.B. Johnston and O. Vries, ed. *Approaches to Old Frisian Philology. Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik*. Vol. 49/*Estrikken*. 72 (1998) 1-76.
- ALMA, R.H. "Hekerens en Bronkhorsten in Groningen" in D.E.H. de Boer, R.I.A. Nip and R.W.M. van Schaik, ed. *Het Noorden in het midden, Opstellen over de geschiedenis van de Noord-Nederlandse gewesten in Middeleeuwen en Nieuwe Tijd*. Assen, 1998.
- ALTFRIDIDI VITA SANCTI LIUDGERI*, G.Pertz, ed. MGH, SSrG II. Hannover, 1879.
- AMIRA, K. von. *Erbenfolge und Verwandtschaftsgliederung nach den alt-deutschen Rechten*. München, 1874.
- AMMANN, H. "Die Anfänge des Aktivhandels und der Tucheinfuhr aus Nordwesteuropa nach dem Mittelmeergebiet" in: *Studi in onore di Armando Sapori*. Milano, 1957.
- BAKKER, G. "De grenzen van Frisia tussen 600 en 1150". *It Beaken*, 24/2 (1962) 120-130.
- BENDERS, J.F. "Over ossen en keurslagers. De stad-Groningse, Overijsselse en Gelderse veehandel tussen circa 1350- en 1550" in: D.E.H. de Boer, R.I.A. Nip and R.W.M. van Schaik, ed. *Het Noorden in het midden*. Assen, 1998.
- BENEDICT, R. *Patterns of Culture*. New York, 1960.

- BENINGA, E. (L. Hahn, ed.) *Cronika der Fresen*. 2 vol. Aurich, 1961.
- BERGH, L.Ph.C. van der. *Handboek der middel-Nederlandsche geographie, naar de bronnen bewerkt*. Den Haag, 1872.
- BERGHAUS, P. "Die Perioden des Sterlings in Westfalen, dem Rheinland und in den Niederlanden". *HBN*, 1947-1 (1947) 34-53.
- BERGHAUS, P. "Die ostfriesische Münzfunde". *Friesisches Jahrbuch/Jierboek 1958 fan de fryske Akademy/Jahrbuch des Nordfriesischen Vereins für Heimatkunde und Heimatliebe Band 32/Emder Jahrbuch Band 38*. (1958) 9-73.
- BERGHAUS, P. "Abriß der westfälische Münzgeschichte" in W. Kohl, ed. *Westfälische Geschichte*, vol.1 Düsseldorf, 1983.
- BERGHAUS, P. *Westfälische Münzgeschichte des Mittelalters*. Münster, 1985.
- BLÉCOURT, A.S. de. *Oldambt en Ommelanden. Rechtshistorische opstellen met bijlagen*. Assen, 1935.
- BLOCH, M. "Le problème de l'or au moyen âge" in: *Annales d'histoire économique et sociale*, 5 (1933) 1-34.
- BLOCH, M. *Esquisse d'une histoire monétaire de l'Europe*. Paris, 1954.
- BLOK, D.P. "De vroege middeleeuwen, tot ca. 1150" in: J. Heringa, D.P. Blok, M.G. Buist and H.T. Waterbolk, ed. *Geschiedenis van Drenthe*. Meppel, 1986.
- BLOK, P.J., FEITH, J.A., GRATAMA, S. e.a. *Oorkondenboek van Groningen en Drente*, 2 vol. Groningen, 1896/1899.
- BLOK, P.J. "Oorkonden betrekkelijk Friesland en zijne verhouding tot Frankrijk in de 13e en 14e eeuw". *De Vrije Fries*, 19/3 (1900) 319-333.
- BLOM, Ph. van. "De dorpsgemeenten in Friesland". *De Vrije Fries*" 3-2-14 (1881) 386-443
- BOELES, P.C.J.A. "Les trouvailles de monnaies carolingiennes dans les Pays-Bas, spécialement celles des trois provinces septentrionales", *JMP*, 2 (1915) 1-98.
- BOELES, P.C.J.A. "Verslag van den voorzitter der Museum-Commissie, conservator der archeologische en numismatische verzamelingen". *De Vrije Fries*, 26 (1918) 171-174.
- BOELES, P.C.J.A. *Friesland tot de elfde eeuw*, Den Haag, 1951.
- BOELES, P.C.A. "Medemblik als Ottonische muntplaats". *JMP*, 42 (1955) 93-94.
- BOELES, W.B.S. "De hoofdbronnen eener geschiedenis van het Kerkelijk regtswezen der Friezen onder het Munsters bisdom" in: G. Acker Stratingh, H.O. Feith, and B.S. Boeles (ed.) *Bijdragen tot de geschiedenis en oudheidkunde, inzonderheid van de provincie Groningen*, Vol 3. Groningen, 1866.
- BOER, E.H. de. *Graaf en Grafiek. Sociale en economische ontwikkelingen in het middeleeuwse 'Noordholland' tussen "1345 en "1415*. Leiden, 1978.
- BOLIN, S. "Mohammed, Charlemagne, and Ruric", *The Scandinavian Economic History Review*, 1/1-2 (1953) 5-39.
- BORCHLING, C. *Die niederdeutschen Rechtsquellen Ostfrieslands*, vol.I, Aurich, 1908.

- BOS, P.G. *Het Groningsche gild- en stapelrecht tot de reductie in 1594*. Groningen, 1904.
- BOSTOEN, K.; BREMMER, R.H.; BREUKER, Ph. and HEESAKKERS, C.L.: “Tekstuitgave en vertaling” in: Ph. Breuker (ed.) *Landrecht der Vriesne: tekstuitgave en commentaar*. Leeuwarden, 1996.
- BRØNSTED, J. *Zo leefden de Vikingen ten tijde van de invasies tussen 800 en 1100*, Baarn, 1986.
- BROOKE, G.C. *English Coins. From the Seventh Century to the Present Day*, London, 1966.
- BRUIN, H.S. de; GERBENZON, P. and KINGMA, M. “De boetetaksen van 1276” in: P. Gerbenzon, et.al. *Fryske stikken ut Codex Furmerius, in rige foarstúdzjes fan Grinzer en Uterter frisizten, I. Estrikken*, 33 (1962) 59-72.
- BRUIN, H.S. de; GERBENZON, P. and KINGMA, M. “Enigha fan Westergoa en Eastergoa” in: P. Gerbenzon, et al. *Fryske stikken ut Codex Furmerius, in rige foarstúdzjes fan Grinzer en Uterter frisizten I. Estrikken*, 33 (1962) 75-88.
- BRUIN, H.S. de, Gerbenzon, P. and Kingma, M. “De rymwilker fan Sânwalden” in: P. Gerbenzon, et.al. *Fryske stikken ut Codex Furmerius, in rige foarstúdzjes fan Grinzer en Uterter frisizten, I. Estrikken*, 33 (1962), 97-113.
- BRUNNER, H. *Deutsche Rechtsgeschichte*, 2 vol. Leipzig, 1882.
- BRUNNER, H. “Über das Alter der Lex Alamannorum”, *Sitzungsberichte der königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Jahrgang 1885*, 1st Halbband (1885) 149-172.
- BRUNNER, K. “A survey of Selected Issues in Monetary Theory” *Schweizerisches Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik*, 107/1 (1971) 1-146.
- BUCHENAU, H. “Mittelalterfund in Norden (Ostfr.)” *Blätter für Münzfreunde*, 14/12 (1909) 4328-4329.
- BUCHNER, R. *Wattenbach-Levison. Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter. Vorzeit und Karolinger. Beiheft Die Rechtsquellen*, Weimar, 1953.
- BUIJTENEN, M.P. van. *De Leppa, een rechtshistorisch-waterstaatkundige bijdrage*. Dokkum, 1944.
- BUIJTENEN, M.P. van. *De grondslag van de Friese vrijheid*. Assen, 1953.
- BUMA, W.J. *Die Brokmer Rechtshandschriften*. Den Haag, 1949.
- BUMA, W.J. *De eerste Riustringer Codex*. Den Haag, 1961.
- BUMA, W.J. “Wynyma wilkeren” in: P. Gerbenzon, et al. *Fryske stikken ut Codex Furmerius, in rige foarstúdzjes fan Grinzer en Uterter frizisten, II. Estrikken*. 33 (1962) 73-133.
- BUMA, W.J. and EBEL, W. *Das Rüstringer Recht*. Göttingen, 1963.
- BUMA, W.J. and EBEL, W. *Das Brokmer Recht*. Göttingen, 1965.
- BUMA, W.J. and EBEL, W. *Das Emsiger Recht*. Göttingen, 1967.
- BUMA, W.J. and EBEL, W. *Das Hunsingoer Recht*. Göttingen, 1969.
- BUMA, W.J. and EBEL, W. *Das Fivelgoer Recht*. Göttingen, 1972.

- BUMA, W.J. and EBEL, W. *Das Westerlauwersches Recht I. Jus Municipale Frisonum*. 2 vol. Göttingen, 1977.
- BUMA, W.J.; GERBENZON, P. and TRAGTER-SCHUBERT, M. *Codex Aysma, die altfriesische Texte herausgegeben und übersetzt*. Assen/Maastricht, 1993.
- CAPITULARIA REGVM FRANCORVM*. A. Boretius, ed. MGH, LLnG, Vol. I. Hannover, 1883.
- CHAUTARD, J. *Imitations des monnaies au type esterlin frappées en Europe pendant le XIIIe et le XIVe siècle*. Nancy, 1871.
- CHIJS, P.O. van der. *De Munten der vormalige Heeren en Steden van Overijssel van de vroegste tijden tot aan de pacificatie van Gend*. Haarlem, 1854.
- CHIJS, P.O. van der. *De Munten van Friesland, Groningen en Drenthe (der Heeren van Koevorden) van de vroegste tijden tot aan de pacificatie van Gend*. Haarlem, 1855.
- CHIJS, P.O. van der. *De Munten der voormalige graafschappen Holland en Zeeland alsmede der heerlijkheden van Vianen, Asperen en Heukelom van de vroegste tijden tot aan de pacificatie van Gend*. Haarlem, 1858.
- CHIJS, P.O. van der. *De Munten der Bisschoppen, van de heerlijkheid en de Stad Utrecht, van de vroegste tijden tot aan de pacificatie van Gend*. Haarlem, 1859.
- CLAPHAM, J.H. *The Study of Economic History. An Inaugural Lecture*. Cambridge, 1929.
- CLEVERINGA, R.P. *Gemeene landswarf en hoofdmannenkamer te Groningen tot 1601*. Groningen/Den Haag/Batavia, 1934.
- COCK, J.K. de. "De middeleeuwen" in: W.J. Formsma, M.G. Buist, W.H.R. Koops, A.T. Schuitema Meijer, E.H. Waterbolk, ed. *Historie van Groningen. Stad en Land*. Groningen, 1981.
- CONRAD, H. *Deutsche Rechtsgeschichte (Frühzeit und Mittelalter)*, Vol.I, Karlsruhe, 1954.
- DANNENBERG, H. *Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit*, Vol I, II. Berlin, 1876-1894.
- DANNENBERG, H. "Der Sterling-Fund von Ribnitz". *Zeitschrift für Numismatik*, 15 (1887) 302-323.
- DAVID, P. "Clio and the Economics of QWERTY". *American Economic Review (Papers and Proceedings)*, 75/2 (1985) 332-337.
- DAVID, P.A. "Why are Institutions the 'Carriers of History'?": Path Dependence and the Evolution of Conventions, Organisations and Institutions". *Structural Change and Economic Dynamics*, 5/2 (1994) 205-220.
- DAY, W.R. "The monetary reform of Charlemagne and the circulation of money in early medieval Campania". *Early medieval Europe*, 6/1 (1997) 25-45.
- DIRKS, J. "Bijdragen tot de Munt- en Penningkunde van Friesland". *De Vrije Fries*, 4 (1846) 321-378.
- DIAMOND, A.S. *Primitive law past and present*. London, 1971.

- DIJKSTRA, C.E. “Magistraatsbestel in middeleeuws Groningen”. *Groningse Volksalmanak* (1964) 60-86
- DOEHAERD, R. “Les réformes monétaires Carolingiennes”. *Annales économiques, sociétés, civilisations*, 7/2 (1952) 13-20.
- DOEHAERD, R. “Impôts directs acquittés par des marchands et des artisans pendant le moyen âge” in: *Studi in onore di Armando Saponi*. Milano, 1957.
- DRIESSEN, R.K. *Monumenta Groningana veteris aevi inedita of Verzameling van onuitgegeven oude charters en stukken betreffende de provincie Groningen, aanvang nemende met de vroegste tijden, en eindigende met het laatste van de veertiende eeuw, bijeengebracht en met eenige aanmerkingen opgehelderd*, 4 vol. Groningen, 1822-1830.
- DÜMMLER, E. *Die Chronik des Abtes Regino von Prüm*” (*Nach der Ausgabe der Monumenta Germaniae übersetzt*). Leipzig, 1890.
- DUPLESSY, J. “Chronologie et circulation des ‘baudekins à cheval’”. *Revue belge de Numismatique*, 107 (1971) 169-234.
- EHBRECHT, W. *Landesherrschaft und Klosterwesen im Ostfriesischen Fivelgo (970-1290)*. Münster, 1974.
- EINHARDI ANNALES, G.Pertz, ed. MGH, SSrG I. Hannover, 1879.
- EMMIUS, U. (translated by E.von Reeken). *Friesische Geschichte (Rerum Frisicarum historiae libri 60)*, 6 vol. Frankfurt am Main, 1981.
- ENCYCLOPÉDIE van munten en Bankbiljetten. Alphen a/d Rijn/Houten, 1986-.
- ENGEL, A. and SERRURE, R. *Traité de Numismatique du Moyen Âge*, 3 vol. Paris/Bologna, 1890/1964.
- ES, W.A. van. “Dorestad centred” in: J.C. Besteman, J.M. Bos and H.A. Heidinga ed. *Medieval Archaeology in the Netherlands. Studies presented to H.H. van Regteren Altena*, Assen, 1990.
- ES, W.A. van. “Friezen, Franken en Vikingen” in: W.A. van Es, and W.A.M. Hessing, ed. *Romeinen, Friezen en Franken in het hart van Nederland. Van Trajectum tot Dorestad 50 v.C. - 900 n.C.*. Utrecht/Amersfoort, 1994.
- EUCKEN, W. *Die Grundlagen der Nationalökonomie*. Jena, 1940.
- FABER, K.P.H. “Audulfus, een Friese koning!”. *Fryslân*, 4/4 (1998) 29-30.
- FEITH, H.O. “Ordelboek van den Etstoel van Drenthe. Eene verzameling van ordelen en verordeningen van den drost en etten van het landschap Drenthe, van 1399-1518”, in: Groninger Genootschap Pro Excolendo Iure Patrio, ed. *Verhandelingen ter Nasporing van de Wetten en Gesteldheid onzes Vaderlands; waarbij gevoegd zijn eenige Analecta tot dezelve betrekkelijk*, vol 7-2. Groningen, 1870.
- FEITH, J.A. *De kroniek van Sicke Benninge, 1e en 2e deel (kroniek van Van Lemego)*. Utrecht, 1887.
- FEITH, J.A. “Rijder- en leeuwengrooten van Koevorden en Selwerd”. *JMP*, 1 (1893) 142-159.

- FOCKEMA ANDREAE, S.J. "Dijken of wijken" in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*. Leeuwarden, 1973.
- FORMSMA, W.J. "De oorlog tussen de Ernerenses en de Uthusenses in de dertiende eeuw". *Groninger Volksalmanak*. (1965/1966) 1-16.
- FORMSMA, W.J. "De middeleeuwse vrijheid" in: W.J. Formsma, M.G. Buist, W.H.R. Koops, A.T. Schuitema Meijer, E.H. Waterbolk, ed. *Historie van Groningen. Stad en Land*. Groningen, 1981.
- FORMSMA, W.J. "De landsheerlijke periode" in: W.J. Formsma, M.G. Buist, W.H.R. Koops, A.T. Schuitema Meijer, E.H. Waterbolk, ed. *Historie van Groningen. Stad en Land*. Groningen, 1981.
- FRIEDLÄNDER, E. *Ostfriesisches Urkundenbuch*, 2 vol. Wiesbaden 1878/1968.
- FRIMA, J. *Het strafproces in de Ommelanden tusschen Eems en Lauwers van 1602-1749*. Groningen, 1920.
- GANSHOF, F.L. "Charlemagne's failure" in: F.L. Ganshof, ed. *The Carolingians and the Frankish Monarchy. Studies in Carolingian History*. London, 1971. First published in French in 1947.
- GANSHOF, F.L. "Charlemagne et l'administration de la justice dans la monarchie Franque" in: W. Braunfels, ed. *Karl der Grosse, Lebenswerk und Nachleben*, vol.I. Düsseldorf, 1965.
- GEER, B.J. Lintelo de. *De Lex Frisionum uitgegeven en toegelicht door Dr. Karl Freiherr von Richthofen naar Pertz' Monumenta Germaniae*. Leeuwarden, 1866.
- GELDER, H. Enno van. "De Munten van Vlaanderen onder Lodewijk van Nevers en Lodewijk van Male". *JMP*, 33-34 (1946-1947) 122-131.
- GELDER, H. Enno van. "Muntvondst te Roermond". *JMP*, 35-1 (1948) 57-63.
- GELDER, H. Enno van. "Nogmaals de zg. vondst van Roermond". *JMP*, 40 (1953) 140-141.
- GELDER, H. Enno van. "Fries en Nederlands geld: Muntslag en geldomloop in vroeger eeuwen". *De Vrije Fries*, 41 (1953) 79-93.
- GELDER, H. Enno van. "Muntvondsten - Sneek 1955". *JMP*, 43 (1956) 100-101.
- GELDER, H. Enno van. "Noord Nederlands kleingeld omstreeks 1400", *JMP*, 45/1 (1958) 83-109.
- GELDER, H. Enno van. "De Karolingische muntslag te Duurstede". *JMP*, 48 (1961) 15-41.
- GELDER, H. Enno van. *De Nederlandse Munten*. Utrecht/Antwerpen, 1965.
- GELDER, H. Enno van, and Boersma, J.S. *Munten in muntvondsten*. Bussum, 1967.
- GELDER, H. Enno van. "Botdraggers en Plakken". *JMP*, 57 (1969-1971) 117-121.
- GELDER, H. Enno van. "Coins and Accounts in the Eastern Netherlands" in: Mayhew, N. *Coinage in the Low Countries (880-1500), The Third Oxford Symposium on Coinage and Monetary History, BAR International Series 54*, Oxford, 1979.
- GELDER, H. Enno van. "Oostnederlands geld omstreeks 1400". *JMP* 67 (1980) 45-66.

- GELDER, H. Enno van. "Laat-middeleeuwse munten van Groningen". *JMP*, 69 (1982) 21-46.
- GELDER, H. Enno van. "De Winsumer munt" in: W.J. Formsma, ed. *Winsum, Gedenkboek 1982*. Groningen, 1982.
- GELDER, H. Enno van. "Muntnamen in de Nederlanden, 15e-17e eeuw". *JMP*, 78 (1991) 5-100.
- GELDER, H. Enno van. "Nederlandse munttarieven 1474-1499". *JMP*, 82 (1995) 31-73.
- GERBENZON, P. et al. *Enige middeleeuwse Ommelander Dijk- en Zijlrechten*. Zutphen, 1980.
- GERBENZON, P. *Apparaat voor de studie van oudfries recht*. 2 vol. Groningen, 1991 (vol 1), 1981 (vol 2).
- GOODHART, C.A.E. *Money, information and uncertainty*. London, 1989.
- GOSES, I.H. "Utrechts en Friesch-Gronings geld van de 11de tot den aanvang der 14de eeuw". *JMP*, 16/2 (1908) 158-176, 256-286.
- GOSES, I.H. "De bisschop van Utrecht, het Domkapittel en de Groninger prefect" in *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis*, 4-7 (1909) 25-135. Reprinted in F.Gosses and J.F. Niermeyer, ed. *Verpreide geschriften*, Groningen/Batavia, 1946.
- GOSES, I.H. "Friesische Geschichte" in: C. Borchling and R. Muuss. *Die Friesen*, 1931. Reprinted in: F. Gosses en J.F. Niermeyer (ed.). *Verpreide geschriften*. Groningen/Batavia, 1946.
- GOSES, I.H. "Rechtsbronnen en rechterlijke organisatie van Rüstringen". *Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis/Revue d'histoire du droit*, 21 (1953) 175-204.
- GRATAMA, S. "Het ontstaan en de ontwikkeling van het eigenlijke stadsbestuur te Groningen in het begin der 15e eeuw". *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, 3-6 (1892) 165-266.
- GRAUS, F. "La Crise Monétaire du 14e siècle". *Revue belge de Philologie et d'Histoire/Belgisch tijdschrift voor Philologie en Geschiedenis*, 29 (1951) 445-454.
- GRIERSON, Ph. "The gold solidus of Louis the Pious and its imitations". *JMP*, 38 (1951) 1-41.
- GRIERSON, Ph. "Money and coinage under Charlemagne" in: W. Braunsfels, ed. *Karl der Grosse, Lebenswerk und Nachleben*, Vol. I. Düsseldorf, 1965.
- GRIERSON, Ph. *The Origins of Money*. London, 1977.
- GRIERSON, Ph. "La Fonction Sociale de la Monnaie en Angleterre aux VIIe - VIIIe Siècles" in: Ph. Grierson, ed. *Dark Age Numismatics, Selected Studies*. London, 1979
- GRIERSON, Ph. and BLACKBURN, M. *Medieval European Coinage*, Vol. I. Cambridge, 1986.
- GROLLE, J.J. *De muntslag van de burggraven en Heren van Koevorden* (a provisional, not published text delivered at a meeting of the "Verein der Münzfreunde für Westfalen und Nachbargebiete" and the "Koninklijk Genootschap voor Munt- en Penningkunde" in Coevorden and Bad Bentheim, 22 and 23-6-1991). Amsterdam, 1991.

- GROLLE, J.J. *De Heren van Kuinre en hun geld*. Schokland, 1994.
- GROLLE, J.J. *De financiële paragraaf van het Westergose Opstalboomstatuut uit 1323* (a provisional, not published text delivered at a meeting of the “Verein der Münzfreunde für Westfalen und Nachbargebiete” and the “Koninklijk Genootschap voor Munt- en Penningkunde” in Bad Iburg, 25-6-1994). Amsterdam, 1994.
- GYSSELING, M. “Het oudste Fries”. *It Beaken*, 24/1 (1962) 1-26.
- GYSSELING, M. *Overzicht over de Noord-Nederlandse Persoonsnamen tot 1225*, Groningen, 1966.
- GYSSELING, M. “De oudste Friese toponymie” in: *Philologia Frisica anno 1969*. Groningen (1970) 41-51.
- HAARNAGEL, W. “Die frühgeschichtliche Handels-Siedlung Emden und ihre Entwicklung bis ins Mittelalter”. *Friesisches Jahrbuch Band 35/ Jierboek 1955 fan de Fryske Akademy/ Jahrbuch der Nordfriesischen Verein für Heimatkunde unde Heimatliebe, Band 30*. Aurich, 1955.
- HAERTLE, C.M. *Karolingische Münzfunde aus dem 9. Jahrhundert*, 2 vol., Köln/Weimar/Wien, 1997.
- HAHN, L. *Eggerik Beninga: Cronika der Fresen*, 2 vol. Aurich, 1961.
- HALBERTSMA, H. “Het Friese koninkrijk” in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*. Leeuarden, 1973.
- HALKE, H. *Handwörterbuch der Münzkunde und ihrer Hilfswissenschaften*. Berlin, 1909.
- HARTWIG, H. *Widukind in Geschichte und Sage*. Vol I. Bielefeld, 1951.
- HÄVERNICK, W. “Der Kölner Pfennig im 12. und 13. Jahrhundert. Periode der territorialen Pfennigmünze” in: *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*. Beiheft 18 (1930) 1-215.
- HÄVERNICK, W. “Münzverrufungen in Westdeutschland im 12. u. 13. Jahrhundert” in: *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*. 24 (1931) 129-141.
- HAYEK, F.A. von. *Die Irrtümer des Konstruktivismus und die Grundlagen legitimer Kritik gesellschaftlicher Gebilde*. Tübingen, 1975.
- HAYEK, F.A. von. *Entnationalisierung des Geldes. Eine Analyse der Theorie und Praxis konkurrierender Umlaufmittel*. Tübingen, 1977.
- HECK, Ph. *Die Altfriesische Gerichtsverfassung mit sprachwissenschaftlichen Beiträgen von Theodor Siebs*. Weimar, 1894.
- HEERINGA, K. *Rekeningen van het Bisdom Utrecht 1378-1573*, Vol 1. Utrecht, 1926.
- HEIDINGA, H.A. “From Kootwijk to Rhenen: in search of the elite in the Central Netherlands in the Early Middle Ages” in: J.C. Besteman, J.M. Bos and H.A. Heidinga, ed. *Medieval archaeology in the Netherlands. Studies presented to H.H. van Regteren Altena*. Assen/Maastricht, 1990.
- HEIDINGA, H.A. *Frisia in the First Millennium*. Utrecht, 1997.
- HELTEN, W.L. van. *Zur Lexicologie des altostfriesischen*. Wiesbaden, 1966.
- HENGEL, C. van. “Wear of silver coins”. *JMP*, 69 (1982) 139-145.

- HENGEL, C. van. *De munten van Holland in de 13e eeuw*. Amsterdam, 1986.
- HENNIPMAN, P. *Economisch Motief en Econsomch Principe*. Amsterdam, 1945.
- HERINGA, J. "Willekeuren" in *Drentse rechtsbronnen*. Zutfen, 1981.
- HERINGA, J. *Drentse willekeuren uit oudere uitgaven verzameld*. Zutfen, 1982.
- HERINGA, J. *Drentse willekeuren, een nalezing*. Zutfen, 1985.
- HILL, D. and METCALF, D.M. *Sceattas in England and on the Continent. The Seventh Oxford Symposium on Coinage and Monetary History, BAR British Series 128*. Oxford, 1984.
- HIS, R. *Das Strafrecht der Friesen im Mittelalter*. Leipzig, 1901.
- HIS, R. "Untersuchungen zu den älteren Rechtsquellen Ostfrieslands". *Zeitschrift der Savigny Stiftung für Rechtsgeschichte*, LVII, Germ.Abt. (1937) 58-137.
- HODGES, R. *Dark Age Economics. The origins of towns and trade AD 600-1000*. London, 1989.
- HODGSON, G.M. *Economics and evolution. Bringing life back into economics*. Cambridge, 1994.
- HODGSON, G.M. "Evolution of Money" in: G.M. Hodgson, W.J. Samuels and M.R. Tool. eds. *The Elgar Companion to Institutional and Evolutionary Economics*. Aldershot, 1994.
- HODGSON, G.M. "Institutionalism, 'Old' and 'New'" in: G.M. Hodgson, W.J. Samuels, and M.R. Tool, eds. *The Elgar Companion to Institutional and Evolutionary Economics*. Aldershot, 1994.
- HOFFMANN, H. "Gottesfriede und Treuga Dei" in: *Schriften der Monumenta Germaniae historica*, 20. Stuttgart, 1964.
- HOFMANN, D. "Zu der neuen Ausgabe und Übersetzung der altfriesischen Handschrift 'Jus municipale Frisonum'. Mit Untersuchungen zur Textgeschichte der westerlauwersschen Busztaxen". *It Beaken*, 41-5/6 (1979) 337-358
- HOFSTRA, T. "'Westgermanische' Lehnwörter im Ostseefinnischen und eine Bemerkung zur Etymologie van afries. 'cona'" in: *Miscellanea Frisica*, Assen, 1984, 35-45.
- HOOGDUIN, L.H. *Konijn, Olifant of Konifant? Op zoek naar een vruchtbare beschouwingswijze van geld en financiële verschijnselen*. Groningen, 1996.
- HOPPENBROUWERS, P. "Maagschap en vriendschap. Een beschouwing over de structuur van verwantschapsbetrekkingen in het laat-middeleeuwse Holland". *Holland, regionaal-historisch tijdschrift*. 17 (1985) 69-108.
- HOUTROUW, O.G. *Ostfriesland. Eine geschichtlich-ortskundige Wanderung gegen Ende der Fürstenzeit*. 2 vol. Aurich, 1889.
- ILISCH, P. "Friesische Münzen um die Jahrtausendwende". *De Beeldenaar. Munt- en Penningkundig nieuws*, 2 (1987) 67-70.
- ILISCH, P. "Friesische Prägungen des Grafen Wichman". *JMP*, 77 (1990) 5-25.
- ILISCH, P. "Der Fund von Prag". *Folia Numismatica (Supplementum ad Acta Musei Moraviae) Scientiae sociales*, 78-9 (1993/1994) 25-30.

- ILISCH, P. *Die mittelalterliche Münzprägung der Bischöfe von Münster*. Münster, 1994.
- IMMINK, P.W.A. “Remarques générales sur l’importance de l’ancien droit frison dans le cadre de l’histoire du droit occidental”. *Revue du Nord. Revue historique trimestrielle publiée sous les auspices de l’université de Lille*, 38 (1956) 179-183.
- JACOBI, H.W. “Twee muntvondsten uit de 13e eeuw”. *JMP*, 71 (1984) 133-144.
- JACOBI, H.W. and VEEN, B.J. van der. “Een munt van het vrije Friesland”. *Fryslân*, 4/4 (1998) 17-21.
- JAEKEL, H. “Die friesische Wede. Ein Beitrag zur Geschichte der ältetsten Tauschwerte”. *Zeitschrift für Numismatik*, 11 (1884) 189-201.
- JAEKEL, H. “Das friesische Pfund und die friesische Mark”. *Zeitschrift für Numismatik*, 12 (1885) 144-200.
- JAEKEL, H. *Die Grafen von Mittelfriesland aus dem Geschlechte König Ratbods*, Gotha, 1895.
- JAEKEL, H. *Forschungen zur altfriesischen Gerichts- und Ständeversammlung*. Weimar, 1907.
- JANSE, A. *Grenzen aan de macht*. Den Haag, 1993.
- JANSEN, H.P.H. “Sociaal-economische geschiedenis” in: W.J. Formsma, M.G. Buist, W.H.R. Koops, A.T. Schuitema Meijer, E.H. Waterbolck, ed. *Historie van Groningen. Stad en Land*. Groningen, 1981.
- JANSEN, H.P.H. “Een economisch contrast in de Nederlanden. Noord en Zuid in de twaalfde eeuw”. *Bijdragen en Mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 98/1 (1983) 3-18.
- JANSEN, H.P.H. and JANSE, A. *Kroniek van het klooster Bloemhof te Wittewierum*. Hilversum, 1991.
- JAPPE ALBERTS, W. *De Nederlandse Hanzesteden*. Bussum, 1969.
- JAPPE ALBERTS, W. “Frysk en frij” in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*. Leeuwarden, 1973.
- JELLEMA, D. “Frisian Trade in the Dark Ages”. *Speculum*, 30-1 (1955) 15-36.
- JESSE, W. *Quellenbuch zur Münz- und Geldgeschichte des Mittelalters*. Halle, 1924.
- JESSE, W. *Der Wendische Münzverein*. Lübeck, 1928.
- JESSE, W. “Noch einmal der Denar der Lex Salica”. *Hamburger Beiträge zur Numismatik*, II/9-10 (1955-1957/1958) 11-21.
- JOHNSON, Ch. *The ‘De Moneta’ of Nicholas Oresme and English Mint Documents*. London, 1956.
- JOHNSTON, T.S.B. *Codex Hummercensis (Groningen UB, PEIP 12). An Old Frisian Legal Manuscript in Low Saxon Guise*. Leeuwarden, 1998.
- JOHNSTON, T.S.B. “Old Frisian Law and the Frisian Freedom Ideology: Text and Manuscript Composition as a Marketing Device” in R.H. Bremmer Jr, Th.S.B. Johnston and O.Vries, ed. *Approaches to Old Frisian Philology. Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik*. Vol. 49/*Estrikken*. 72 (1998) 179-214.

- JONES, R. "The Origin and Development of a Medium of Exchange". *Journal of Political Economy*. 84/4 (1976) 757-776.
- JOOSTING, J.G.C. and MULLER S. "Seendrecht voor het dekanaat Leeuwarden" in: J.G.C. Joosten and S. Muller Hzn. *Bronnen voor de geschiedenis der kerkelijke rechtspraak in het bisdom Utrecht in de Middeleeuwen*. Vol.5. Den Haag, 1895.
- KAPPELHOFF, A. "Beiträge zur Geldgeschichte Ostfrieslands". *EJB*, 37 (1957) 33-78.
- KAPPELHOFF, A. "Friesische 'Schuppen'? Zum Geldumlauf Frieslands im 14. Jahrhundert". *HBN*, 20 (1966) 433-445.
- KAPPELHOFF, A. "Das friesische Geldwesen im 14. Jahrhundert". *Frysk Jierboek* (1967) 61-90.
- KAPPELHOFF, A. *Die Münzen Ostfrieslands. Vom frühen 14. Jahrhundert bis 1628*. Aurich, 1982.
- KENNEPOHL, K. "Beiträge zum Geldumlauf in Ostfriesland von der Karolingerzeit bis zum Beginn des 15. Jahrhunderts". *HBN*, 4 (1950) 5-25.
- KERKMEYER-DE REGT, C. *Geschiedenis van West-Friesland*. Leiden, 1948.
- KIRSCH, J. P. *Die päpstlichen Kollektoren in Deutschland während des XIV Jahrhunderts*. Paderborn, 1894.
- KLAARBERGEN, B.W. van. *Das altwestfriesische jüngere Schulzenrecht*. Drachten, 1949.
- KLAARBERGEN, B.W. van. "De Huslotha". *It Beaken*. 12 (1949) 131-149.
- KLOPP, O. *Geschiedenis Ostfrieslands bis 1570*, Hannover, 1854/Wiesbaden 1971.
- KNIGHT, F.H. *Risk, Uncertainty and Profit*, Boston New York, 1921.
- KNOL, E. *De Noordnederlandse kustlanden in de Vroege Middeleeuwen*. Groningen, 1993.
- KOCH, A.C.F. *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*, vol.1. Den Haag, 1970.
- KORTEWEG, S. and KEESING, F.A.G. *Het moderne geldwezen*, Vol. 2a, *De techniek van het betalingsverkeer van een open volkshuishouding*, as adapted by H. de Haan et al., Amsterdam, 1979.
- KÖTZSCHKE, R. *Studien zur Verwaltungsgeschichte der Grossgrundherrschaft Werden an der Ruhr*. Leipzig, 1902
- KÖTZSCHKE, R. *Rheinische Urbare II. Die Urbare der Abtei Werden a.d.Ruhr. A. Die Urbare vom 9.-13. Jahrhundert*. Düsseldorf, 1978.
- KROLIS-SYTSEMA, J. "De weirekke tsiende Kêst. Oer in ûnbekende ferzy van de 17 Kêsten". *It Beaken* . 2 (1993) 83-95.
- KUIPERS, S.K. *Macro-economische uitgangspunten*. Leiden 1986.
- KÜNZEL, H., BLOK, D.P. and VERHOEFF, J.M. *Lexicon van Nederlandse toponiemen tot 1200*. Amsterdam, 1988.
- LAFaurie, J. "Eligius monetarius". *Revue Numismatique*, 6th series, 19 (1977), 111-151.

- LANGEN, G.J. de. *Middeleeuws Friesland. De economische ontwikkeling van het gewest Oostergo in de vroege en volle Middeleeuwen*. Groningen, 1992.
- LEBECQ, S. *Marchands et navigateurs frisons du haut moyen âge*. 2 vol. Lille, 1983.
- LECQ, S. van der. "Conventions and Institutions in co-ordination problems". *De Economist*. 144/3 (1996) 397-428.
- LEGES ALAMANNORUM. K.Lehmann, ed. MGH LLnG, Vol.5. Hannover, 1888.
- LENGEN, H. van. "Friesische Freiheit und Häuptlingsherrlichkeit in Ostfriesland" in: *Begleitheft zur Wanderausstellung*. Aurich, 1982
- LENGEN, H. van. *Geschichte des Emsigerlandes vom frühen 13. bis zum späten 15. Jahrhundert*, 2 vol. Aurich, 1973-1976.
- LEX FRISIONUM. B.I. Herold, ed. Originvm ac Germanicarvm antiqvitatvm libri. Basel, 1557. (A photographic print of this edition of the "Lex Frisionum" is to be found in Siems, *Studien*. See below.)
- LEXRIBUARIA. F. Bergerle and R.Buchner, ed. MGH, LLnG, Vol.3. Hannover, 1954.
- LINSSSEN, C.A.A. *Historische opstellen over Lotharingen en Maastricht in de middeleeuwen*. Assen/Maastricht, 1985.
- LUCAS, H.S. *A short history of civilization*. New York/Toronto/London, 1953.
- MAYHEW, N.J. "Numismatic Evidence and Falling Prices in the Fourteenth Century". *The Economic History Review*, second series, 27-1 (1974) 1-15.
- MAYHEW, N.J. "The Circulation and Imitation of Sterling in the Low Countries" in: *Coinage in the Low Countries, 3d Oxford Symposium on Coinage and Monetary History, BAR International Series 54*. Oxford, 1979.
- MAYHEW, N.J. *Sterling imitations of Edwardian type*. London, 1983.
- MEIJERING, H.D. "De zeven zeelanden - Het Traktaat en de traditie" in: *Studia Frisica in memoriam Prof.Dr.K.Fokkema 1898-1967 scripta*. Groningen, 1969.
- MEIJERING, H.D. *De Willekeuren van de Opstalsboom (1323), een filologisch-historische Monografie*. Amsterdam, 1974.
- MENGER, C. *Grundsätze der Volkswirtschaftslehre*. Leipzig, 1923.
- MENGER, C.: *Untersuchungen über die Methode der Socialwissenschaften und der politischen Oekonomie insbesondere*. London, 1934. Translation by F.J. Nock. *Investigations into the Method of the Social Sciences with Special Reference to Economics*, New York/London, 1985.
- METCALF, D.M. and HAMBLIN, L. K. "The Composition of some Frisian sceattas". *JMP*, 55 (1968) 28-45.
- METCALF, D.M. "Monetary affairs in the time of Aethelbald (716-757)" in: A. Dornier, ed. *Mercian Studies*. Leicester, 1977.
- METCALF, D.M. *Thrymsas and Sceattas in the Ashmolean Museum Oxford*. 3 vol. London, 1993.
- MIERIS, F. van. (ed.) *Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, enz.* 4 vol. Leiden, 1756.

- MITTEIS, H. (revised by H. Lieberich). *Deutsche Rechtsgeschichte*. München/Berlijn, 1960
- MÖHLMANN, G. "Schets van de Geschiedenis van Oost-Friesland" in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*. Leeuwarden, 1974.
- MÖHLMANN, G. *Ostfriesisches Urkundenbuch III. Ergänzende Regesten und Urkunden zu Band I und II, 854-1500*. Aurich, 1975.
- MOL, J.A. *De Friese huizen van de Duitse Orde. Nes, Steenkerk en Schoten en hun plaats in het middeleeuwse Friese kloosterlandschap*. Ljouwert, 1991.
- MOL, J.A. "Haskerkonvint 1464-1521: it sukses fan in Windesheimer kleaster". *De Vrije Fries*. 73 (1993) 25-62.
- MOLEN, S.J. van der. *Turf uit de wouden*. Leeuwarden, 1978.
- MORRISON, K.F.: "Numismatics and Carolingian Trade: a Critique of the Evidence". *Speculum*, 38 (1963) 3.
- MULDER-BAKKER, A. "De vrede van de abten" in: D.E.H. de Boer, R.I.A. Nip and R.W.M. van Schaik, ed. *Het Noorden in het midden*. Assen, 1998.
- MULLER, S. *Het Rechtsboek van den Dom van Utrecht door Mr. Hugo Wstinc*. Den Haag, 1895.
- MULLER, S. *Registers en rekeningen van het bisdom Utrecht. 1325-1336*, Vol 1. Utrecht, 1889.
- MUNRO, J.H. *Wool, Cloth, and Gold. The struggle for Bullion in Anglo-Burgundian Trade 1340-1478*. Brussel/Toronto, 1972.
- NAUTA, K. *Die altfriesischen allgemeinen Busztaxen, Texte und Untersuchungen*. Assen, 1941.
- NEALE, W.C. "Institutions" in: G.M. Hodgson, W.J. Samuels and M.R. Tool, ed. *The Elgar Companion to Institutional and Evolutionary Economics*. Aldershot, 1994.
- NIEHANS, J. *The Theory of Money*. Baltimore/London, 1978.
- NIERMEYER, J.F. "Over het staatsgezag in Midden-Friesland, voornamelijk in de twaalfde eeuw. Een diplomatisch onderzoek" *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis*, 8 (1937), 1-33.
- NIERMEYER, J.F. "Het Midden-Nederlands Rivierengebied in de Frankische Tijd op grond van de Ewa quae se ad Amorem habet". *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 66 (1953) 145-169.
- NIP, R.I.A. "De giftbrief van 1040" in: J.W. Boersma, J.F.J. van den Broek and G.J.D. Offerman, ed. *Groningen 1040. Archeologie en oudste geschiedenis van de stad Groningen*. Groningen, 1990.
- NOOMEN, P.N. "Koningsgoed in Groningen. Het dominiale verleden van de stad" in: J.W. Boersma, J.F.J. van den Broek and G.J.D. Offerman, ed. *Groningen 1040. Archeologie en oudste geschiedenis van de stad Groningen*. Groningen, 1990.
- NORTH, D.C. *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge, 1990.

- NORTH, D.C. "Economic Performance through time". *American Economic Review*, 84-3 (1994) 359-368.
- NORTH, D.C. and THOMAS, R.P. *The Rise of the Western World. A new economic history*. Cambridge, 1995.
- O'DRISCOLL Jr., G.P. and RIZZO, M.J. *The economics of Time and Ignorance*. London/New York, 1985.
- OOSTERHOUT, M., GERBENZON, P., SJÖLIN, B., BOS, Th.S.H., HEMPENIUS, A.L., VAN DER KOOL, J., PIETERSMA, A., VRIES, O.. *Pax Groningana, 204 oarkonden út it Grinzer Gemeente-archyf oer de forhâlding Grins-Fryslân yn de fyftsjinde ieu*. Groningen, 1975.
- PIRENNE, H. *Histoire Économique et Sociale du Moyen Age*. Parijs, 1969.
- PIRENNE, H. *Mahomet et Charlemagne*. Parijs, 1970.
- POL, A. "Noord-Nederlandse Muntgewichten". *JMP*, 76 (1989) 5-143.
- POL, A. "Spectaculaire schatvondst uit de 9e eeuw" *De Beeldenaar*, 16/2 (1992) 66-71.
- POL, A. "Münzfunde und Fundmünzen des Jahrtausendwende in den Niederlanden" in: B. Kluge, ed. *Fernhandel und Geldwirtschaft. Beiträge zum deutschen Münzwesen in sächsischer und salischer Zeit. Ergebnisse des Dannenberg-Kolloquiums 1990*. Sigmaringen, 1993.
- POLAK, M.S. *Historiografie en economie van de 'muntchaos'. De muntproductie van de Republiek (1606-1795)*, 2 vol. Amsterdam, 1998.
- POST, R.R. *Geschiedenis der Utrechtsche bisschopsverkiezingen tot 1535*. Utrecht, 1933.
- POSTMA, O. *De Friesche kleihoeve, bijdrage tot de geschiedenis van den cultuurgrond vooral in Friesland en Groningen*. Leeuwarden, 1934.
- PREVITÉ-ORTON, C.W. *The shorter Cambridge Medieval History*. 2 vol. Cambridge, 1971.
- PUISTER, A.T. "Statistische gegevens betreffende de onderBruno III (1038-1075) in Friesland geslagen penningen en enkele conclusies daaruit (Vervolg)". *JMP*, 55 (1968) 55-57.
- PUISTER, A.T. "Munten der Oost-Nederlandse heerlijkheden". *De Florijn*, 2 (1972) 13-19 and 3 (1972) 29-35.
- PUISTER, A.T. "De 11e eeuwse munten der Friese Graven". *De Florijn*, 20 (1975) 505-509.
- PUISTER, A.T. "Friese stedelijke munten". *JMP*, 68 (1981) 27-46.
- PUISTER, A.T. "Groningse stedelijke munten". *JMP*, 73 (1986) 5-72.
- RAU, R. *Quellen zur karolingischen Reichsgeschichte I. Die Reichsannalen Einhard. Leben Karls des Grossen. Zwei 'Leben' Ludwigs. Nithards Geschichten*. Darmstadt, 1977
- RHOER, J. de. "Het stadboek van Groningen" in: Groninger Genootschap Pro Excolendo Iure Patrio, ed. *Verhandelingen ter Nasporing van de Wetten en*

- Gesteldheid onzes Vaderlands; waarbij gevoegd zijn eenige Analecta tot dezelve betrekkelijk*, vol 5. Groningen, 1828.
- RICHTHOFEN, K. von. *Altfriesisches Wörterbuch*. Göttingen, 1840.
- RICHTHOFEN, K. von. *Friesische Rechtsquellen*. Berlin, 1840/Aalten, 1960.
- RICHTHOFEN, K. von. *Untersuchungen über Friesische Rechtsgeschichte*. 2 vol. Berlin, 1880.
- ROBBINS, L. *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*. London, 1949.
- ROHWER, B. *Der friesische Handel im frühen Mittelalter*. Kiel, 1937.
- RÜTHNING, G. *Oldenburgische Geschichte (Volksausgabe in einem Bande)*. Oldenburg/Berlin, 1937.
- RÜTHNING, G. *Oldenburgisches Urkundenbuch*, 8 vol. Oldenburg, 1926-1935.
- SAMUELSON, P.A. and NORDHAUS, W.D. *Economics*. New York, 1989.
- SASSEN, A. "Muntwaarde te Rotterdam 1426-1427". *JMP*, 9 (1901) 72-76.
- SASSEN, A. "Bijdrage tot de muntgeschiedenis van Holland (muntevaluatie 16-12-1342)". *JMP*, 17 (1909) 123-125.
- SASSEN, A. "Gemengde berichten aangaande evaluaties in Holland en Zeeland 1330, 1342, mrt 1373, mei 1373, analyse muntordonnantie 1388, 1392, 1393, evaluatie okt 1397, dec 1397, mei 1401, muntwaarde Eindhoven 1437, analyse van muntordonnanties 1434 en 1446, 1493". *JMP*, 21 (1913) 229-240.
- SCHAAR, D.J. van der. *Woordenboek van voornamen*. Utrecht/Antwerpen, 1983.
- SCHMIDT, H. "Studien zur Geschichte der friesischen Freiheit im Mittelalter". *EJB*, 43 (1963) 5-78.
- SCHOLTEN, C. "De munten van Friesland". *JMP* 26 (1939) 1-55.
- SCHOLTEN, C. "De munten in de Lex Frisionum". *JMP*, 30/32, (1943/1945) 1-68.
- SCHOTTER, A. *The economic theory of social institutions*. Cambridge (Mass), 1981.
- SCHRÖTTER, F. von. *Wörterbuch der Münzkunde*. Berlin/Leipzig, 1930.
- SCHUITEMA MEIJER, A.T. and VEEN, W.K. van der. *Zegel wapen en vlag van de stad Groningen*. Groningen, 1964.
- SCHULZ, K. 'Denn sie lieben die Freiheit so sehr', *kommurnaler Aufstände und Entstehung des europäischen Bürgertums im Hochmittelalter*, Darmstadt, 1992.
- SCHUMPETER, J. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*. München/Leipzig, 1935₄.
- SCHUUR, J.R.G. *Leeuwarden vóór 1435. Een poging tot reconstructie van de oudste stadsgeschiedenis*. Zutphen, 1979.
- SCHWARTZENBERG, G.F. thoe. *Groot Placcaat- en Charterboek van Vriesland*, vol.1. Leeuwarden, 1758.
- SCHWERIN, C. von. "Wergeld" in: J. Hoops, ed. *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, Vol.4. Strassburg, 1918/1919.
- SEIFFERT, D. *Kompagnons und Konkurrenten. Holland und die Hanse im späten Mittelalter*. Köln/Weimar/Wien, 1997.

- SELLO, G. *Beiträge zur Geschichte des Landes Würden*. Oldenburg, 1891.
- SELLO, G. *Studien zur Geschichte von Oestringen und Rüstringen*. Varel, 1898
- SELLO, G. *Östringen und Rüstringen. Studien zur Geschichte von Land und Volk*. Oldenburg, 1928.
- SIEBS, Th. *Geschichte der friesischen Sprache, Pauls Grundriß der germanischen Philologie*. Vol.1. Strassburg, 1901-1909.
- SIEMS, H. *Studien zur Lex Frisionum*. Ebelsbach, 1980.
- SIPMA, P. *Oudfriesche oorkonden*, 3 vol. Den Haag, 1927-1941.
- SIPMA, P. / VRIES, O. *Oudfriesche oorkonden*, Vol.4. Den Haag, 1977.
- SJÖLIN, B. *Die 'Fivelgoer' Handschrift*, Vol.1. Den Haag, 1970.
- SLICHER VAN BATH, B.H. *Herschreven Historie. Schetsen en Studiën op het gebied der Middeleeuwse Geschiedenis*. Leiden, 1949.
- SLICHER VAN BATH, B.H. "Boerenvrijheid" in: *Zeventien Studiën van Nederlanders verzameld door het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief ter gelegenheid van haar vijftigjarig bestaan (1914-1964)*. Den Haag, 1964.
- SLICHER VAN BATH, B.H. "The economic and social conditions in the Frisian districts from 900 to 1500". *AAGB*, 13 (1965) 97-133.
- SLICHER VAN BATH, B.H. "Middeleeuwse welvaart" in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*. Leeuwarden, 1973.
- SMITH, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Edinburgh, edition 1863.
- SPRANDEL, R.: *Das mittelalterliche Zahlungssystem nach hansisch-nordischen Quellen des 13.-15. Jahrhunderts*. Stuttgart, 1975.
- SPUFFORD, P. *Monetary problems and policies in the Burgundian Netherlands 1433-1496*. Leiden, 1970.
- SPUFFORD, P. *Handbook of medieval exchange*. London, 1986.
- SPUFFORD, P. *Money and its use in medieval Europe*. Cambridge, 1989.
- STEEN JENSEN, J. "Møntfundet fra Kirial på Djursland, 81.422 mønter deponert o. 1365" (reprint) *Nordisk Numismatisk Årsskrift*. (1970) 37-151.
- STEIJN, G. van. "Het Leeuwarder seendrecht" in: P. Gerbenzon et al., ed. *Fryske stikken ut Codex Furmerius, in rige foarstúdzjes fan Grinzer en Uterter frizisten, II. Estrikken*. 33 (1962), 29-69.
- SUHLE, A. *Deutsche Münz- und Geldgeschichte von den Anfängen bis zum 15. Jahrhundert*. Berlin, 1975.
- SUNDERMANN, H. "Acht Veröffentlichte ostfriesische Urkunden des XV Jahrhunderts". *EJB*, 13 (1899) 136-149.
- SYTSEMA, J.A. *De 17 Keuren en de 24 Landrechten in de Ommelander Rechtshandschriften*. Amsterdam, 1998.
- TELTING, A. *De Friesche Stadrechten*. Den Haag, 1883.
- TELTING, A. *Stadboek van Groningen*. Den Haag, 1886.
- TERGAST, P. *Die Münzen Ostfrieslands. Teil I (bis 1466)*. Emden, 1883/Leer 1974.

- THOMSON, C.J. "Foreign sterlings of the type of the pennies of Henry III". *The numismatic Chronicle, and Journal of the Numismatic Society*. 13 (April 1850- January 1851) 67-69.
- TROMP, H.M.J. "Drenthe, Coevorden en de Bisschop" in: J. Heringa, D.P. Blok, M.G. Buist and H.T. Waterbolk, ed. *Geschiedenis van Drenthe*. Meppel, 1986. (TYAERDA van Rinsumageest (or Worp van Thabor). See Worp.
- VEBLEN, T. *The Place of Science in Modern Civilisation and other Essays*. New York, 1961.
- VELDE, W. op den; BOONE, W.J. de; and POL, A. "A survey of sceatta finds from the Low Countries" in: D. Hill and D.M. Metcalf, ed. *Sceattas in England and on the Continent. The Seventh Oxford Symposium on Coinage and Monetary History*. Oxford, 1984.
- VERDAM, J. *Middelnederlandsch handwoordenboek*. Den Haag, 1956.
- VINOGRADOFF, P. "Zur Wergeldfrage". *Vierteljahrschrift für Social- und Wirtschaftsgeschichte*, 3 (1905) 534-553.
- VRIES, K. de. "That is riucht ..." in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*, Leeuwarden, 1973.
- VRIES, O. "Histoaryske ynlieding" in: M. Oosterhout, P. Gerbenzon, B. Sjölin, Th.S.H. Bos, A.L. Hempenius, J. van der Kooi, A. Pietersma, O. Vries, ed. *Pax Groningana, 204 oarkonden út it Grinzer Gemeente-archyf oer de forhâlding Grins-Fryslân yn de fyftsjinde ieu*. Groningen, 1975.
- VRIES, O. *Het Heilige Roomse Rijk en de Friese vrijheid*. Leeuwarden, 1986.
- VRIES, O. "Westerlauwersk Fryslân: de skiednis fan in namme" in: Ph.H. Breuker, H.D. Meyering and J. Noordegraaf, ed. *Wat oars as mei in echte taal*, Ljouwert/ Leeuwarden, 1994.
- VROMEN, J.J. *Economic Evolution. An Inquiry into the Foundations of New Institutional Economics*. London/New York, 1995.
- WATERBOLK, H.T. "Archeologie" in: J. Heringa, D.P. Blok, M.G. Buist and H.T. Waterbolk, ed. *Geschiedenis van Drenthe*. Meppel, 1986.
- WATSON, A.M. "Back to Gold - and Silver". *The economic history review* 2nd series, 220/1, 2 & 3 (1967) 1-34.
- WEE, H. van der, and AERTS, E. *Vlaams-Brabantse muntstatistieken 1300-1506, I: De aanmuntingsgegevens van de zilvermunten. (Discussion Paper)*. Leuven, 1980.
- WERFF, E.O. van der. "De opkomst van het stadsbestuur in Groningen (1245-1400)" in: J.W. Boersma, J.F.J. van den Broek and G.J.D. Offerman, ed. *Groningen 1040. Archeologie en oudste geschiedenis van de stad Groningen*. Groningen, 1990.
- WERVEKE, H. van. "Monnaie de compte et monnaie réelle". *Revue belge de philologie et d'histoire*, 13 (1934) 123-151.

WICHERS, H.L. “Verhandeling over de oude Groninger munten; voornamentlyk die in het Stadts-boek voorkoomen”, in: Groninger Genootschap Pro Excolendo Iure Patrio, ed. *Verhandelingen ter Nasporinge van de Wetten en Gesteldheid onzes Vaderlands; waarbij gevoegd zijn eenige Analecta tot dezelve betrekkelijk*, vol 3-1. Groningen, 1781.

WICHT, M. von. *Das Ostfriesische Landrecht nebst dem Deich- und Syhlrechte, mit verschiedenen der ältesten Handschriften zusammen gehalten und von vielen Schreibfehlern gesaubert. Etc.* Aurich, 1746.

WINSEMIUS, P. *Chronique ofte Historische geschiedenis van Vrieslant. Beginnende vanden Jaere nae des Werelts scheppinghe 3635 ende Loopende tot den Jaere nae de gheboorte Christi 1622.* Franeker, 1622.

WINTER, J.M. van. “Die Hamaländer Grafen als Angehörige der Reichsaristokratie im 10 Jh.” *Rheinische Vierteljahrsblätter*, 44 (Bonn) 1980.

WOLTJER, J.J. “In de leerschool der monarchie” in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek and K. de Vries, ed. *Geschiedenis van Friesland*, Leeuwarden, 1973.

WORP TYAERDA VAN RINSUMAGEEST. *Chronicon Frisiae*, 3 vol. continued in *Kronijk van Friesland*. 2 vol. Leeuwarden, 1850.

WYBRANDS, Æ. W. *Gesta Abbatum orti Sancte Marie. Gedenkschriften van de Abdij Mariengaarde in Friesland.* Leeuwarden, 1879.

ZADOKS-JOSEPHUS JITTA, A. N. “De eerste muntslag te Duurstede”. *JMP*, 48 (1961) 1-14.

ZIELINSKI, H. *Der Reichsepiskopat in spätottonischer und salischer Zeit (1002-1125)*, vol 1. Wiesbaden, 1984